

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfint nr.180, bir.405
tel.: +373 (0) 22 21-28-17

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Стефан чел Маре, 180, каб. 405
тел.: +373 (0) 22 21-28-17

DECIZIE din 18 noiembrie 2019 cauza nr. 181/19

Membrii Consiliului participanți la ședința de deliberare:

Ian FELDMAN – președinte
Svetlana DOLTU – membră
Andrei BRIGHIDIN – membru
Victorina LUCA – membră

au examinat, în ședință deschisă, susținerile scrise ale
petiționarei: XXXXXX

reclamatului: Renato Usatii, președintele partidului politic „Partidul Nostru” și
au deliberat, în ședință închisă, cu privire la următoarele.

I. Obiectul plângerii

Instigare la discriminare în sfera politică.

II. Admisibilitatea obiectului plângerii

Plângerea corespunde cerințelor art. 13 din Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității și nu ridică excepțiile de inadmisibilitate prevăzute de pct. 42 din Regulamentul de activitate al Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității aprobat prin Legea nr. 298/2012.

III. Susținerile părților

Alegațiile petiționarei

- 3.1 Petiționara afirmă că, în data de 02 septembrie 2019, reclamatul a ofensat-o public în cadrul unei emisiuni televizate, insinuând că locul ei este la bucătărie și la mașina de cusut, atunci când a opinat că nu este de acord cu afirmația lui Lenin precum că "Каждая кухарка может управлять государством". Petiționara notează că prin aceste afirmații reclamatul i-a lezat demnitatea. Petiționara susține că acțiunile reclamatului au fost săvârșite în baza criteriilor protejate de sex, statutul profesional și originea socială. Petiționara subliniază că fapta reclamatului constituie o formă gravă a discriminării, deoarece se bazează pe mai multe criterii și a fost răspândită prin intermediul mijloacelor de informare în masă. Petiționara menționează că un factor important îl constituie contextul în care au fost făcute afirmațiile și climatul social care poate influența efectul moral al acestora. Mesajul a fost răspândit într-un mediu public și a ajuns la un număr semnificativ de telespectatori și utilizatori ai internetului (mai mult de 133 mii), respectiv, impactul este considerabil. Petiționara notează că, reclamatul, în calitatea sa de politician și datorită capacității acestuia de a exercita influență asupra unui public larg, trebuie să dovedească un grad major de responsabilitate pentru opiniile exprimate, deoarece declarațiile pe care le lansează au un impact semnificativ asupra publicului. Petiționara punctează că reclamatul a ignorat prevederile Recomandării de politică general nr. 15 a Comisiei Europene împotriva Rasismului și Intoleranței, în preambulul căreia este stipulat că, politicienii, liderii religioși, liderii comunității și alții în viața publică au o responsabilitate importantă în acest sens datorită capacității acestora de a exercita o influență asupra unui public larg.

IV. Dreptul național și internațional relevant

- 4.1 **Constituția Republicii Moldova prin art. 16 alin. (2)** prevede că toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială; **art. 32 alin. (2)** stabilește că libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie; art. 32 alin. (3) prevede că sunt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndernul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.
- 4.2 **Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității la art. 1 alin. (1)** stabilește că scopul prezentei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar; **art. 2** oferă definiția instigării la discriminare ca fiind orice comportament prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată în scopul discriminării unei terțe persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege; hărțuirea ca fiind orice comportament nedorit care conduce la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator, având drept scop sau efect lezarea demnității unei persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege; **art. 3** stabilește că subiecți în domeniul discriminării sunt persoanele fizice și juridice din domeniul public și privat; **art. 4 lit. b)** prevede că una din formele grave ale discriminării este susținerea discriminării prin intermediul mijloacelor de informare în masă.
- 4.3 **Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați nr. 05/2006 la art. 8 alin. (2)** stipulează că orice discursuri și materiale publice care prezintă imaginea femeilor sau a bărbaților în manieră de umilință a demnității lor se consideră inadmisibile și se contracarează în conformitate cu prezenta lege.
- 4.4 **Legea cu privire la libertatea de exprimare nr. 64/2010 la art. 3 alin. (3)** prevede că exercitarea libertății de exprimare poate fi supusă unor restrângeri prevăzute de lege, necesare într-o societate democratică pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, pentru a apăra ordinea și a preveni infracțiunile, pentru a proteja sănătatea și morala, reputația sau drepturile altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești; **art. 7 alin. (1)** stipulează că orice persoană are dreptul la apărarea onoarei, demnității și reputației sale profesionale lezate prin răspândirea relatărilor false cu privire la fapte, a judecăților de valoare fără substrat factologic suficient sau prin injurie.
- 4.5 **Legea nr. 199 din 16.07.2010 cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică la art. 4** prevede că exercitarea funcției de demnitate publică se bazează pe principiile legalității, liberului consimțământ, transparenței, exemplului personal, responsabilității și al loialității.
- 4.6 **Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale la art. 10** menționează că orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare. Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești; **art. 14** exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată

fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională și socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

- 4.7 **Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cauza Incal vs. Turcia din 09.06.1998**, unde CtEDO a statuat că libertatea discursului politic nu este absolută prin natura sa și Statele pot introduce restricții și sancțiuni, CtEDO având rolul final de a analiza compatibilitatea acestor măsuri cu libertatea de exprimare. Statutul public, rolul de personalitate politică al politicianilor este considerat de Curte a fi important în cazul în care personalitățile cu un grad mare de vizibilitate incită la discriminare.
- 4.8 **Recomandarea de politică generală nr. 15 a Comisiei Europene împotriva Rasismului și Intoleranței** în preambul prevede că politicienii, liderii religioși, liderii comunității și alții în viața publică au o responsabilitate importantă în acest sens datorită capacității acestora de a exercita influență asupra unui public larg. Advocacy, promovarea sau instigarea, în orice formă, denigrarea, ura și prezentarea negativă a unei persoane sau a unui grup de persoane, precum și orice hărțuire, insultă, stereotipizare negativă, stigmatizare or amenințare cu privire la o asemenea persoană sau grup de persoane și justificarea oricărei forme de expresie enumerate mai sus, în baza rasei, culorii, descendenței, originii etnice sau naționale, vârstei, dizabilității, limbii, religiei sau opiniei, sexului, genului, identității de gen, orientării sexuale sau altei trăsături personale sau statut.
- 4.9 **Convenția ONU pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor la art. 1** notează că, în termenii prezentei Convenții, expresia discriminare față de femei vizează orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are drept efect sau scop să compromită ori să anihileze recunoașterea, beneficiul și exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, a drepturilor omului și libertăților fundamentale, în domeniile politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu; **art. 2** Statele părți condamnă discriminarea față de femei sub toate formele sale, convin să ducă, prin toate mijloacele adecvate și fără întârziere, o politică vizând să elimine discriminarea față de femei și, în acest scop, se angajează: **lit. b)** să adopte măsuri legislative și alte măsuri corespunzătoare, inclusiv sancțiuni în caz de nevoie, care să interzică orice discriminare față de femei; **lit. c)** să instituie o protecție pe cale jurisdicțională a drepturilor femeilor pe bază de egalitate cu bărbații și să garanteze prin intermediul tribunalelor naționale competente și al altor instituții publice protecția efectivă a femeilor împotriva oricărui act discriminatoriu; **lit. d)** să se abțină de la orice act sau practică discriminatorie față de femei și să asigure ca autoritățile și instituțiile publice să se conformeze acestei obligații; **lit. e)** să ia toate măsurile corespunzătoare pentru eliminarea discriminării față de femei de către o persoană, o organizație sau o întreprindere oricare ar fi aceasta; **lit. f)**) prevede la că statele părți se angajează să ia toate măsurile corespunzătoare, inclusiv prin dispozițiile legislative, pentru modificarea sau abrogarea oricărei legi, dispoziții, cutume sau practici care constituie o discriminare față de femei.
- 4.10 **Comentariul general nr. 28 privind obligațiile de bază ale Statelor părți în temeiul articolului 2 din Convenția privind Eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor la pct. 22** prevede că principiului egalității între bărbați și femei sau egalității de gen presupune că toate ființele umane, indiferent de sex, sunt libere să își dezvolte personalitatea și abilitățile, să își facă o cariera profesională, fără limitele stabilite de stereotipurile de gen cu privire la rolurile rigide de gen și prejudecăți. Statele părți sunt chemate să asigure egalitatea femeilor și bărbaților prin aplicarea unui tratament egal al femeilor și al bărbaților, în funcție de nevoile lor; **pct. 36** notează că Statele părți au obligația de a elimina discriminarea comisă, indiferent de faptul dacă aceasta a fost comisă de către un actor public sau privat. Tipurile de măsuri care ar putea fi considerate adecvate, în acest sens, nu se limitează la adoptarea unui cadru legislativ corespunzător. Statele părți ar trebui, de asemenea, să adopte măsuri care să asigure realizarea practică a eliminării discriminării față de femei și a egalității femeilor cu bărbații. Acest fapt include: să asigure posibilitatea femeilor să depună plângeri cu privire la încălcările drepturilor lor

în temeiul convenției și să dispună de căi efective de atac; să permită femeilor implicarea activă în formularea și punerea în aplicare a măsurilor de combatere a discriminării; să promoveze educația și să sprijine obiectivele convenției în întregul sistem educațional și în comunitate; să încurajeze dreptul la muncă al femeilor și activitatea organizațiilor neguvernamentale ale acestora. Obligația statelor părți este de a stabili o protecție juridică a drepturilor femeilor în condiții egale cu bărbați, să asigure posibilitatea efectivă de protecție a drepturilor femeilor împotriva cărora a fost comise acte de discriminare, prin intermediul tribunalelor naționale competente și al altor instituții publice și să ia toate măsurile necesare întru eliminarea discriminării împotriva femeilor de către orice persoană, organizație sau întreprindere.

- 4.11 **Observațiile finale ale Comitetului ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (UN CEDAW)**, adoptate la 18.10.2013 după examinarea raportului periodic combinat al patrulea și al cincilea, în pct. 17 – 18 recomandă Republicii Moldova elaborarea unei strategii comprehensive în toate sectoarele axate pe femei și bărbați, fete și băieți, pentru depășirea atitudinilor patriarhale și stereotipurilor bazate pe gen privind rolurile și responsabilitățile femeilor și bărbaților în familie și în societate.

V. În concluzie, Consiliul reține următoarele

- 5.1 Analizând materialele dosarului, Consiliul stabilește că urmează să se pronunțe asupra existenței faptei de instigare la discriminare a femeilor în sfera politică.
- 5.2 Consiliul reamintește că atât legislația națională (art. 15 alin. (1) și art. 19 din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012), cât și practica Curții Europene a Drepturilor Omului (printre multe altele, a se vedea cauza D. H. și alții v. Republica Cehă par. 82-84, par.177, cauza Chassagnou și alții v. Franța par. 91-92, Timishev v. Rusia par.57) stabilesc o regulă specială referitor la sarcina probei în litigiile privind discriminarea, și anume: sarcina probei trece la reclamat atunci când se prezintă dovezi din care se poate prezuma că a existat un tratament discriminatoriu. Reieșind din alegațiile expuse, pentru a institui prezumția instigării la discriminare faptele invocate trebuie să permită întrunirea cumulativă a următoarelor elemente:
- a) existența comportamentului prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată
 - b) cu scopul discriminării unei terțe persoane
 - c) în baza unui criteriu protejat.
- 5.3 Examinând circumstanțele cauzei, Consiliul notează că prezumția instigării la discriminare a fost instituită. Consiliul reține că afirmația reclamatului, prin care își expune opinia că nu fiecare bucătăreasă ar putea să conducă un stat, constituie acea conduită prin care se promovează ideea că femeile de un anumit statut profesional nu ar fi competitive în sfera politică.
- 5.4 Conform art. 15 alin. (1) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, sarcina de a proba că faptele în cauză nu constituie discriminare revine persoanei despre care se presupune că a comis fapta discriminatorie. Consiliul urmează să aprecieze caracterul comportamentului deplâns din perspectiva amplorii acestuia în contextul actual, efectului asupra publicului și gradului de determinare a acestuia la acțiuni discriminatorii.
- 5.5 Reclamatul nu a prezentat poziția referitoare la cele invocate de petiționară, nici nu s-a prezentat la ședința de audieri. Consiliul reamintește că neprezentarea informațiilor solicitate poate fi interpretată în defavoarea persoanei care trebuia să le prezinte.
- 5.6 Consiliul, analizând conținutul declarațiilor reclamatului, reține că acesta a ales o formă de exprimare, utilizând un umor deplasat, prin care a susținut și promovat un stereotip despre rolul femeii în societate, a insultat o politiciană pentru statutul său profesional. În plus, Consiliul menționează că declarațiile respective lezează demnitatea și onoarea femeilor *per ansamblu* prin promovarea stereotipului că femeile de anumite meserii/profesii nu ar fi competitive în sfera politică și ar trebuie să se ocupe de treburile casnice. Mai mult, acesta prin mesajul său a privilegiat detaliile de aparență fizică. Prin astfel de declarații, reclamatul a redus femeia doar la aspectul ei fizic, ignorând inteligența acesteia, personalitatea și capacitățile profesionale ale

acesteia. Astfel de declarații promovează abordările patriarhale în societate, cu tendința de a diminua egalitatea de gen și fac să perpetueze discursurile sexiste.

- 5.7 Consiliul notează că limitele libertății de exprimare a unui politician și ale persoanelor publice sunt mai restrânse în comparație cu ale celorlalți membri ai societății (Erbakan v. Turkey). Spre deosebire de cei din urmă, politicienii trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și a fiecărei fapte, atât din partea jurnaliștilor, cât și din partea publicului și, în consecință, trebuie să dovedească un grad mai mare de responsabilitate în discursurile publice. De asemenea, libertatea discursului politic nu este absolută prin natura sa, opiniile care capătă forma unui comportament discriminatoriu, de natură să lezeze demnitatea umană, pot și trebuie restricționate, or consecințele acestora au un impact negativ asupra grupului vizat.

Astfel, conducându-se de prevederile art. 1-3, și art. 15 alin. (4) din Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, coroborat cu pct. 61 din Regulamentul de activitate al Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, aprobat prin Legea nr. 298/2012,

CONSILIUL DECIDE

1. Faptele constatate reprezintă instigare la discriminare și discurs sexist.
2. Reclamatul va aduce scuze publice petiționarei pentru declarațiile sexiste și instigatoare la discriminare prin intermediul aceleiași modalități sau mijloace prin care au fost răspândite.
3. Reclamatul va informa Consiliul în termen de 10 zile de la recepționarea prezentei decizii privind măsurile întreprinse sau planificate pentru executarea recomandărilor formulate în prezenta decizie.
4. Reclamatul va depune toată diligența și responsabilitatea în pozițiile sale publice și se va abține pe viitor de la declarații sexiste și intrigatoare la discriminare.
5. Decizia se comunică părților și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
6. Decizia poate fi contestată, în decurs de 30 de zile de la data comunicării, la Judecătoria Chișinău, sediu Râșcani, situată pe adresa: mun. Chișinău, str. Kiev, 3.

Membrii Consiliului care au votat decizia:

Ian FELDMAN – președinte

Svetlana DOLTU – membră

Andrei BRIGHIDIN – membru

Victorina LUCA – membră